

Tartalom: Zaránd vármegyei utazás 1837-ben, (Kerekes Mihály) 41. l. Árva gyermek, (Ormy Béla) 44. l. A' bús fölirat, (M. L.) 45. l. Literaturai Jelentés, (Szerkesztőség) 48. l.

Zaránd vármegyei utazás 1837-ben.

Sokat látni, hallani, tapasztalni, tudni vágyik az ember; de melly sok akadályai vagnak mind ezeknek! A' gondos tapasztalás, figyelmes olvasás két fő kútfői az értelmesedésnek. Azonban ha magunk akarunk tapasztalni, magunknak is kell a' próbát, munkát megtenni; midőn az olvasó a' könyvekből mint tükrökből megláthatja a' mások' tapasztalásainál fogva kiűntetett valót.

Bennem is a' vizsga tapasztalás' és tudás' vágya meglévén, utazást tevék nemes Zaránd vármegyében, hogy lássam: Erdély' kedves hazánk' azon részecskéjében is mi jót, szépet, különöst rakott le a' bölcs természet; 's a' mikéveset tapasztalhattam és láthattam ott; azt itt imígy terjesztem az olvasó elébe:

Erdélynek napnyúgot felől való végszegletében, Hunyad, A. Fejér, Arad és Bihar vármegyék között, a' 48-dik gradus alatt, fekszik Zaránd vármegye, kevés magyarságnak, de sok oláhságnak lakhelye; 4 mező városaiban és 91 falúiban, vagon 50,000 lélek. A' magyarok részszerint római catholicusok, részszerint ev. reformatusok, az oláhok többnyire görög nem egyesült hitűek, és kevés unitusok. Levegője jó, vizei, fája, köve, vada, barmai, gyümölcei sokak, de gabonája kevés van; arany, ezüst, réz, ón, vas termő hegyei, bányái, stompjai és ko-

hói is vagnak; a' kereskedés csekély; a' földmivelés gyenge; a' mesterség legsó fokon áll; az élénkséget kimutatja a' szűkölködő szegények' sorsa. Alig láhető sokaságu gabonáért, borért és portékákért temérdek pénzt ad a' vármegye etztendőnként Magyarországnak.

A' földes uraságok tiszta magyarok; szabadok, nemesek, mágnások; birtokokkal, palérozottsággal díszesen fénylenek; az idegeneket becsülők, vendéglők, barátságosok és jó hazafiak; ellenben az oláh nép babonás, bárdolatlan, rest, részeges.

A' szállómivelés átaljában véve itt szokatlan, ismeretlen. A' faluknak határai rendetlenek, közönséges marha csordák nincsenek; az oskolák is igen szigoru állapotban vagnak, egész megyében. A' hegyeken kapával vetik az emberek kevés gabonájokat.

A' régibb időben Zaránd vármegye Magyarországhoz tartozott; de azután Erdélyhez kapcsolatott, azonban még most is a' political igazgatás' módja úgy foly mint Magyarországon van. A' megye' folyó vizei között legnagyobb a' fejér Körös' vize, melly egész megyét végig futja hosszában, és bémegyen Magyarországra. Van egy fő országútja a' megye' hosszában: ezen foly a' magy. országiakkal való kereskedés. Sehol annyi kő és fa keresztet és kocsomákat nem láthatni, mint Zaránd vármegyében minden felé az utak mellett, sehol annyi patakot, és apróvizi malmokat nem találni, mint

itt; a' szép gyümölcsösek, mezőn, hegyen, völgyön pusztán, kerítés nélkül vagynak, és az idegen útas ingyen, szabadon szedheti azokat. Alamizsnát, szállást még a' pórnépnél is elegendőt találhat a' szerencsétlen szegény.

Dévaról indulva, M. Némethinél keresztül menve a' Maros' vizén, egy szűk hosszú Kaján nevű völgynek torkolatanyílik meg; ezen a' völgyön kell Zaránd felé menni; ezen a' hosszú völgyön foly egy patak; a' patakon van a' silány út; hat órai lankasztó utazás után elérkezik az útas ahhoz a' magas liegyhez, melly oláh nyelven gyálu márénak nevezetik, mellynek tetején, egy halom 's ezen egy fa keresztül áll. Itt kezdődik Zaránd vármegyéje.

Itt a' magas hegy' tetején, mint nyugalom' helyén, a' rengeteg erdők között a' sok sötét horadó szekeresek és minden másféle útasok megpihelve fohászokat bocsátanak az égbe, hálát adván az istennek, hogy mind eddig segíté — és viszont kérék hogy segítse tovább is őket. Itt kezdődik azon országszerte híres országútja, mellyen egész kényelemmel utazhatni. Ezen a' nagy hegyen vagyon szerteséjlyel szort kis házakból álló; első oláh faluja Zaránd vármegyének, Felső Lunkoj; alább Pogyele; tovább Alsó Lunkoj és Szkrófa roppant erdős határaikkal. Idébb jöve, jobb kéz felől, távol az országútjától a' nagy kőszirtos és erdős hegyek között vagyon Ruda, a' hol több birtokos mágnások' sok gazdag arany bányái vagynak. Ezen arany bányákban a' föld' mély gyomrában 500—600. bányászok dolgoznak pislogó mecsek mellett, 200—300 emberek dolgoznak a' föld' színén a' bánya körül. — A' köveket törő stompoknál ismét sok emberek kapnak minden napi tápláltatást. Rudától már visszatérve ismét az országútjába, csak hamar találja az útas, egy kisség már kitágult völgyben Brád' mező városát, mellynek köze-

pét a' Körös' vize kétfelé hasítja, de az által járást, egy éppen a' piaczon épült nagy, új fa híd tartja fenn.

A' vizen innen vagyon a' piac, hol két só házak, két kereskedő nagyobb és sok kisebb boltok vagynak. Itt van minden csötörtökön nevezetes héti- és esztendőnként 6 derék országos vásár. Itt van az aranyváltás is a' flgs királyi kamara' részéről. Utczája, piacza sáros, seppedékes; a' piaczot megundokítják a' sok rendetlen ocsmány szalmás kunyhók. A' vizen túl vagyon az ev. reformatusok' temploma, magas tornyával, köfállal körül kerítve, és egy alkalmas szép oláh templom. Itt vagynak a' stompok; itt a' fűrés malom; itt a' brádi urak' udvarai.

1836dik esztendőben, juniusban esős estve egy brádi oláh jó gazda bézarta az istálójába hat kövér ökreit, három kövér teheneit; az oláhné egy tángyér tűzzel oda menyén babonás készületeivel megakará füstölni a' teheneket, hogy annál inkább tejesek lennének, a' füstölés közben vigyázatlanul le ejtett néhány eleven szenet az istáló' szalmás hidlására, de azt észre nem vette. Dolgát itt végezve házához visszatért, és mindnyájan lefeküttek. Azonban a' tűz a' hidláson megéledett és minthogy nagyocska szél volt, hirtelen az istáló egészen lángba borult, elégett a' csür, 's a' csür mellett lévő minden takarmány; más nap reggel felkelvén a' gazda, rémüléssel látja, hogy az ő csüre 's istálója' helyén egy halom tűz és perje van, melly alatt marháinak már csak csontjait találá meg.

Bráddal által ellenben nyílik meg a' magas hegyek között egy más szűk völgy, mellyen felmegyen az útas a' Körös' vize' partján Kriszcsorra, hol, három templomok egymás mellett, még távulról kitűnnek: u. m. reform, oláh és cath. templomok. A' reformatum templom mellett van egy föld halom, mellyben fekszenek az 1784ben történt Hóra' zenebonájakor

meggyilkolt 25 magyar nemes mártiroknak testek. Ilyen gyászos halom és koporsókó vagyon a' brádi ref. templom' czinteremében is, melyben sok brádi nemesekkel együtt a' brádi ref. pap is Bakcsi István megölettetve nyugszik. Kriscsoron sok nemesek laknak. Sok itt a' bányász; az arany köveket törő két főstompok lár-mával töltik el a' kis falut. Kriscsor körül fe-küsznek Czereczel, Drapez(?) Kuréty, Bukurest, Mihellyén, Bucsesd igen szegény oláh falucskák, mellyek között megyen az út Abrudbánya felé. Kriscsorból egy más ú-ton balra fordulva, a' bércezen el lehet menni Boicza' vidékire, a' hol

Boicza egy kis bánya mező város, héti vásárjáról isméretes. Itt vagynak Tresztia, Kracsunesd helységek.

A' Zaránd vármegyei rendes útfazás' foly-tathatására, ismét vissza kell térni Brádra; és így, a' Körös' mentén a' nagy országútján a-lább menve, napnyugot felé távulocska az or-szágútjától, a' hegyek alatt jobb kézre látszik

Ribicze, termékeny, homokos mezejé-vel, szép érdejével. Sok magyar nemesek és több oláhok lakják ezen falut. Vagyon egy reform. kis temploma, és egy oláh temploma. Patakjá-ban pisztrangokat halásznak.

Alább menve az országútján, az útban fe-kszik Czebe, népes oláh helység; szabad la-kósaival, gothus templomával díszes, mellynek czinteremében vagyon egy iszonyu vastag élő-cserfa, mellyről, könnyen fel lehet tenni 1000 esztendős régiséget. E' mellett vagyon Karacs nevű oláh szabad bányász kis helység egész me-gyében legmagasabb kerek hegyével. Ez a' ma-gas hegy a' vidéki lakósoknak jó kalendáriu-mok, mert mikor a' hegy tisztában látszik, jó időt várnak, ellenben mikor a' hegy homályos, akkor esőre fordul az idő. Még is alább menve az országútján, csak hamar megtalálja az útas

Körös-Bánya' szabad bányász és né-

pes mező városát. Házai jó rendben csinoson-é-pítve vagynak; ez a' város egész megyének fő-városa. Itt van a' vármegye' gyűlése, vármegye' háza, fogháza, ispotálya. Itt vagyon az a-rany váltói kir. kamarai hivatal; főispányi lak. Ez a' város a' 4 szabad bányász helységeknek feje — régi privilegiumaiban Altenburgnak van nevezve, hajdon volt egy kis vára, melly-nek fundamentomát ma is mutogatják. Határa kies, termékeny. Lakósa magyarok, és oláhok; sok uraságok és hivatalbeliek egész gyönyörű-séggel szeretnek itt lakni. Vagyon héti vásárja; három temploma, legszebb és nagyobb a' rom-catholicusoké, pompás erős klastromával, melly-ben a' bolgár franciscanusok laknak; szép os-kolát tartanak. A' reform. és oláh templomok kisebbek ugyan, de jó karban állanak. A' váro-si szegény lakósok a' Körös' vize' fővényei kö-zül por aranyat mosnak. Ez a' város, a' körül-te fekvő Czebe, Karacs és Riska szabad helységekkel együtt esztendőnként a' kir. kama-ra' számára egy font tiszta aranyat ad adóban. Nincsen e' városban egy vendégfogadó, sem va-lami mulattató kert vagy casino; piacza pusztá: nem talál itt az útas egy ebédet, sem valami felvidámító gyönyört, es így mintegy sietve ké-szül ide hagyni e' komor várost. Vagyon benne egy kis patika, de nincs semmiféle kereske-dő boltja. A' város' czimere, bányászati eszközök. Elhagyván Körös Bányát, tovább vezet az útast a' nagy út: Lunka, Birting, Kárásztó, Steje és Ternáva oláh faluk' határain ke-resztül a'

Vácza'i híres meleg ferdőkre, egy selétes mély völgybe. Három jól készült Bethes-da meleg tavában sok nyavalyások feredezvén meggyógyulnak. Itt mindég lehet találni idege-neket, mulató társaságot, vendég szobákat, il-lendő mezei ebédeket. Itt az eprészők, amott a' gombászok nyájason danolnak a' virágos ré-teken, vagy a' sűrű magyará fák' árnyaiban. Itt

muzsika, táncz, amott játékok — itt sétálók, amott olvasók láttatnak. Egyik megyen, búcsuzik, mások jönnek, és vigan köszöntik a' vendégeket. Egyik a' haza' másik a' maga nyavalyájáról beszélget. Mindnyájan hálás érzéssel köszönik a' tulajdonos gróf Bethlen Józsefnek ő excelljának azon bő kezű kegyelmét, hogy a' váczai meleg ferdőt fentartani, és azt a' szükségességekkel elrendelni méltóztatik. Itt megnyugodva, megfrissülve, útját még tovább is folytatván az útas, az országútján a' Körös' vize' partjain fekvő Bugyesd, Ocs, Ocsisor, Czermura oláh kicsiny faluknak határain keresztül, egy óra alatt elérkezhetik

Nagy Halmágyra, vég mező városába Zaránd vármegyének. Itt már a' Körös' vize balkézre vág a' hegyek közé, elhagyván a' nagy országutat, Talács falu felé csavarog.

Nagy Halmágy fekszik egy kis tér helyen, magas hegyek közt, egy sebesen folyó patak sok hasznáival csergedez keresztül a' városon, mellyen a' piac' közepén egy jó híd áll. Vagyon itt pompás vendégfogadó. Diszkesedik e' város gróf Bethlen Józsefnek ő excelja' lakásával, udvarával, számos udvari tisztjeivel, vas hámorokkal, héti és országos igen népes vásárjaival, kir. kamarai és uradalmi só házakkal, mindég helyben lakó katonasággal, három templomaival, t. i. cath., unit. és disunitusokéval. Volt itt hajdon reform. templom is, de most csak a' fundamentoma látszik egy hegyen. A' halmágyi uradalomhoz tartoznak a' vidékben 32 faluk, mellyeknek némellyike Bihar vármegyével határos. A' n. halmágyi lakósok magyarok, oláhok és németek kevesen; vagynak szép kereskedő boltok, és apró malmok. Határa közepeszerű. Sok idegenek telepednek meg; nagyobb itt az élénkség. Túl N. Halmágyon, jobbra fordulva az országútjából, egy hegy' aljában, szép kies helyen, látszik

Kis Halmágy, a' Hollaki familiának tör-

zsökös birtoka, több ahhoz tartozó falukkal együtt. Egyedül való ura most Kis Halmágynek Hollaki Ferencz úr. Kis Halmágynek határa tágas, jó; népei munkások, tehetősek.

A' pármaj sajtához hasonló jó sajtja igen kellemetes étele az útasnak.

De vagyon még egy mértföldnyi útazás Zaránd vármegye' véghatáráig; a' hol aztán kezdete lészen Arad' vármegyének. Fussuk meg hát azt is, és köszöntsük a' szélen a' magyarországi magyar atyánkfiait 's barátinkat.

Alig lépik ki az útas N. Halmágyról, az országútján, már kezdődik egy hosszú magas hegy, mellyről leereszkedik Csúcsra, egy szerzetéssel fekvő oláh faluba. Onnan megyen az út, két magas hosszú erdős hegyek között, egy szűk völgyön, melly Tekeseknek neveztetik

Acsuvára — odább Acsuczára; majd Pleskuczára, és végre, Guravojra, oláh szegény helységekbe. Acsuvát, Acsuczát a' Hollaki familia bírja. — Pleskuczát, Guravojt, több körül levő helységekkel a' Kozma familia tartja, Guravojon már ki jön a' Körös' vize a' hegyek megűl, és jól megnevekedve itt béomlik Arad vármegyébe. Guravoj legvégső határa Zaránd' vármegyének, és itt már vége a' Zaránd' vármegyei útazásomnak.

Merekes Mihály.

Árva gyermek.

Zajgó télzarolta tájon
Fagy van 's pusztaság;
'S a' kietlen pusztaságon
Hó-födözte kupresz-ágon
Diszlik jég-virág.

Kupresz-ág alatt magános
Síri béke-lak,
És fölötte sápadottan,
Bü-lepetten, gond-nyomottan
Egy halvány alak.

Halvány, mint a' hold' világa
Fenn a' kék egen;
Keble vérzik kínözöntől,
Szíve minden lét-örömtől,
Kéjtől idegen.

Árva ő; mert édes anyja
Sírba' hamvadoz,
'S szikla-lelkü mostohája
Nem mosolyg derítve rája
Oh nem — a' gonosz.

És azért keserg szegényke
'Téli éjelen.

Bús feje a' sírra hajtva,
Mintha lángolón obajtna
Lenni mélyiben.

'S tél' daczára jó az álom —
Alszik a' fiú;
Őt e' nemtő' enyhe karja
Köd-palástba eltakarja,
'S messze száll a' bú.

És élébe leng jó anyja,
'S vonja szívüle.

Ír ez a' fiú' sebére —
Búja' 's szenvedése' bére:
Üdvezület ez. —

Éj után a' nap' tekéje
Fénybe' megjelen;
'S ím' még sír felett az árva,
Szempilája összezárva —
Álma végtelen. —

Ormy Béla.

A' bús fölirat.

(Saphir után németből.)

Milly sok szomorú darabok járják meg évenként a' színpadokat, mennyiszor idézik tragodia' írói a' sorsot, az ádáz zsarnokot, hányszor hozzák föl regények' és nyomorjelenetek' föltalálói a' letipró szerencsétlenséget! — de az élet gazdagabb szívet szakító esetekkel; minden percz szomorú catastrophát szül, valamely emberi

szívnek valahol minden pillanatban borzasztó dráma játszatik.

Leo barátom jöve 's kére, kísérném el őt Budára, hol mátkáját születése' napján meg akarja lepni. Hosszu ideig szerete ő, 's viszonéretet nyere, tartós viharak után intett az egybekötetés' kéje. Mind két részről a' leghőbb és legbensőbb vonzalmak' egyike létezett. Leo örvendett és zajongott azon gondolatnak, mint meglepi majd kedveltjét, midőn születése' napján csak beáll hozzá. Elkísérem. Postalovakat vevénk 's Leo nak az egész út egy nagy öröm' előöröme volt, egy átröpült előmenny, előzenéje azon éleletnek: egy szeretett lénynek örvendetes perczet szerezhetni.

Jókor elindulánk Bécsből, 's más nap dél, után három és négy óra között Budára érkezünk. Minél közelebb valánk a' célhoz, annál nagyobb fokra emelkedék Leo' nyugtalan látvágya, 's midőn Ó Buda' első hosszu utczájában menénk, alig tarthatám őt a' szekérben.

Kétszeresen kellemetlen volt hát nekünk e' szűk utczában egy szembe jövő halotti kíséret által föltartóztatni. „Ez nagyon ellenes,“ mond Leo, „'s még azon fölül búsan illet.“ Közelebb jött a' temetési menet; a' koporsó, a' virágfüzérek, minden jelenté, hogy szűz lény menyén végnyugalomra. Leo reszketett; kedvese' családja volt körül; kirohant a' szekérből, 's „kit temetnek?“ kérdé egy kísérotől. Mátkája' nevét mondák. — Három nap alatt a' legdelibb élet' legszebb, legteljesebb virága halál' marta-léka lön.

Leo' fájdalma tébolyodással volt határos. Valakit illy pillanatban vigasztalni akarni, éppen olly unalmas mint céliránytalan. Elvezetém Leo t Budán lakó családjához, melly nem kevésbbé volt vigasztalhatatlan.

Mélyen meg voltam illetődve a' sors' keserű gúnyjától, a' történet' tragikai sőt csufoló, semmisítő eszméjétől. Mint földingáskor a' ház'

minden régi bevakolt hasadási újra fölnyilnak; ezen rémítő jelenet minden avult keservet föl-
rázott bennem, 's szívem újra szaggatva lön. Egy
átaljában érzékeny, ideggyöngítő helyzetben
voltam, 's elhagyám Budát, mert körülményim
Bécsbe szólítottak; Leo családjánál maradt.

Komor novemberi est volt, oly komor
mint kedélyem. Szürke felhők miut meg annyi
barátságatlan emlékek üldözték egymást az e-
gen. A' Győr és Moson közti róna szomorú gondol-
latvonalkint állott itt, 's a' Duna majd láttat-
va magát jobbról, majd ezer hajlongásokban el-
tűnve, szürke bús eget sugárzott vissza a' még
búsabb földre. Mindig sötétebb lett; éj követ-
kezett, fekete sötét. Szélvész emelkedett, és ko-
csisom 's én örvendék, hogy éjjel tíz felé Nád-
udvar és Moson között fekvő magányos Bara-
fő nevű fogadót elérők. Behajtánk egy födeles
faszinbe, melly az udvar' közepén állott. Sok
kopogtatás után jött lámpással egy undok nő,
és egy óra negyed mulva szobát 's gyertyát
kapék.

Nem volt semmi enni való, 's meghatáro-
zám legott ágyba szállni, mivel korán tovább
akarék utazni.

Rejtélyes szürke szoba volt, tágon álló
gerendákkal. Az ablakok rezegtek, 's a' szél süvöl-
tött az ajtó 's ablak' hasadékin. Szemeimen kábi-
tó álom fekütt, kedélyemen nyomó tompulás.
Vevém a' szomorúan pislogó gyertyát, 's mi-
után az ajtókat, deszkákat megvizsgálám, pis-
tolyaimat ágyam mellé székre tevém, köpenye-
gemet és szarvasbőr takarómat az ágyra vetvén,
lefekvém. Eppen a' gyertyát akarám már kiol-
tani midőn egy föliratot vevék észre, melly á-
gyam fölött vörös betűkkel volt a' falra írva. A'
gyertyát oda tartám 's olvasám:

„Szerencsétlen, ki utánam e' helybe lépsz,
gondolj részvéttel egy szerencsétlen nőre, kiitt
egy iszonyú nyomorteljes éjet töltött.“

E' bús fölirat okozta gondolatok, sejdíté-

sek, képzemények' egész serege tolt át zava-
ros, túnya, álmotól kábult fejemen.

Ezer képeket festék magamnak, ki lehetett
azon szerencsétlen nő, mit szenvedett, mi rossz
éje lehetett 'stb. Látám őt majd véresen és meg-
gyilkolva, majd betegen és szenvedően, majd
félelmek között kétségbe esve állni előttem; zárt
szemeim eleibe majd egy kigunyoltatott, lealázta-
tott nő', majd egy ifiu, szenvedő leányka' virágzó
élete' alakjai tünedeztek. Álom és éber lét
között küzdve, tekervényes csoportozatok vo-
nódtak el ábrándom előtt. Ébren gondolám ma-
radni, de a' fáradt természet jogait követelte,
's elalvék. Az álom a' legrémítőbb képeket ho-
zá; láték majd egy szép, ifiu hölgyfőt a' gyil-
kolók' kése alatt; majd egy pár szelid síró sze-
meket, mellyek a' szeretettnek holt testén köny-
nyeket árasztának; majd egy haldokló gyerme-
ket és ágyánál bánatban olvadó anyát 'stb.

Egyszerre úgy jött mintha valami zördülne
a' padlazon; össze borzadék. „Ki az?“ —
Mély csend következett. Álomittas állapotom
újra azon öntudat és nem tudat közti léte ej-
te, midőn körülünk minden dolgokat hallunk;
látunk, még sem tudjuk. A' robaj megint kez-
dődött a' deszkák között, de hallhatóbb, tartó-
sabbban. Egy almáriom' ajtaja fölnyilni, 's ab-
ból valaki kilépni látszott. Léptek hallattak, á-
gyamhoz közelgők. Egy szorongó érzet lekap-
csolá izmaimat, nem tudék mozdulni; végre
hosszu erőködés után a' félelem nagy kiáltást
sajtola ki belőlem, és fölébredék. — Mély csend.
— Soká hiában hallgatóztam. Ismét a' nehéz fél-
álom' börtönébe esém; rövid szünet után ugyan
azon jel. Szilárd férfi léptek hangzottak körül,
ágyamhoz közeledvén; félelem, rettegés, kábult-
ság lehetlenné tették mozdulnom, már éppen
ágyamnál volt valami, takarómat vonczolta. Itt
elvesztém a' lélekjelenlétet; az ajtón kopogtató-
nak, fölriadék és fölszökvén: „Ki az?“ kiálték.
— Hajnallott; kocsisom költött föl, hogy utun-
kat folytassuk.

Izzadtan föl pattanék fekhelyemből; vissza elmélkedém, és nem tudám, nehéz álmak, nyomott szeszély, fekete vér üzték-e velem játékokat, vagy történt-e valami az éjszakában. Egy pillantás a' falra a' bús föliratot hozá' szemeim elébe 's meggyőzött a' felől, hogy az éji emlék' első része csakugyan igaz.

Tárczámból kivevém rajzónomat 's a' fölirat alá következő szavakat irám:

„Szerencsétlen ösmeretlen nő, ki itt szenvedél, én neked egy rokonérző könnyet szenteltem; tán egyszer fölleljük egymást ott, hol könnyet nem sírnak!“

A' lovak be voltak fogva; megfizettem a' számítást, 's az agg szolgáló kérdőleg és gonoszul látszott rám nevetni. Elsieték a' titokteljes szobából, 's a' szekérbe vetvén magamat, elindulék. Bécsig szekereztemben szünetlen a' föliratra gondolás foglala el.

Bécsben az élet' foglalkodásai, elszóródások, a' társaság' ingékony képei hamar elűzték a' rémél' emlékét 's feledés' örvényébe süllyedende, ha egy különös eset azt föl nem elevéníté, 's ama' föliratot föl nem világosítá.

Z. . . asszonyág mezei lakában kerti mulatságra hiva. Víg urak', szép hölgyek' köre volt jelen. Az utóbbiak közül * * * kisasszony tünt ki kellem és elme, 's szabad, nemes arczulata' regényes, andalgó halványságaát. Nézetében bús kinyomás volt, melly akaratlanul vonszott.

Mindnyájan a' legderültebb kedvben valánk. A' minden oldalról nyílt kerti mulató házban egy pompás zongora állott; ott zenéztek, énekeltek, olvastunk, neveltünk, ezer nemű tréfát üztünk.

* * * kisasszony — a' halvány szép — legtüzesebb volt; élénksége, szelleme' mozgékony-sága, vidor, találós, kimeríthetlen szeszélyének kaczer modorja mindenkit elragadott, 's neve-lé a' gyülekezet' elevenségét és fogékony-ságát.

Egy, a' látkörön rögtön mutatkozó nehéz idő a' kertből elkergete, 's a' lakban keresénk menhelyet.

Az ablakok és táblái betétek; számos némberek voltak jelen, kik nagyon féltek 's reszkettek.

Egy hasonnemű jelenetre emlékezém Wertherben, 's * * * kisasszonynyal közlém. — „Ah, igen!“ — kiálta szokott élénkséggel, „ah igen! 's mi éppen azon szert próbálandjuk a' társaságot elszórni: társasági játékokat!“ Kész valék segíteni; egy pillanat mulva székek voltak körbe állítva, 's az új tervről mindenki értesítve.

Vidámon fogadtaték a' lármas játék, mert a' dörgés mindig nagyobbban és sebesebben hangzott. — „Játszodjunk: Számlálatok!“ parodiázá * * * kisasszony Göthe' Lottiját. „Brávó!“ viszonzám én, „ha Kegyed Lotti, én Werther vagyok!“ — „Örömet,“ mosolyga a' kaczer, „de tudja Kegyed, hogy játék közben ezt mondá Werther: „elragadtatva vevém észre, mikint azon pof, mellyet kapék, erősb volt a' többinél;“ ha tehát illy veszélyre Werther akar lenni, hát —“ itt egy fenyegető mozdulatot tön parányi, rémfehér kezével.

„No,“ viszonzám én is nevetve, „ha Lottinak olly picziny szép keze volt mint Kegyednek, úgy igazságos volt az elragadtatás; 's én merénylek.“

Hasonnemű tréfák közt folytattatott a' játék. Rendbe vettünk mindent, mert minden játéknak csak egyszer volt szabad a' kört megkerülni.

Végre egy hölgy ajánlá: beszélne el életéből mindenki valamelly kis kalandját, szerelmét, útját 'stf.

Nekem, mint irónak, kezdenem kellett. Hirtelen nem jutott eszembe rövidebb, mint a' Barattfön telt kinos éj, és a' bús fölirat, melly olly borzasztó behatást tön rám. Hihetőleg ele-

ven színekkel festém beszélyemet, úgy árnyékolék mint egy melodramaköltő, vagy mint egy francia novellista. — Az egész társaság elfogódottnak látszék; egy fiatal hölgy kérdé, mi volt azon fölírat szóról szóra? — Ismétlém:

„Szerencsétlen, ki utánam e' helybe lépsz, gondolj részvéttel egy szerencsétlen nőre, ki itt egy iszonyú, nyomorteljes éjet töltött.“

Alig végzém, hogy * * * kisasszony fölkele, zsebkendőjét szeméhez nyomá, és — ki írja le lepetésemet? — síró hangon aláíratomat szavalá:

„Szerencsétlen ösmeretlen nő, ki itt szenvedél, én neked egy rokonérző könnyet szenteltem; tán egykor fölleljük egymást ott, hol könnyet nem sírnak!“

Mélyen ihletve föl pattanék 's a' kisasszonyra rohanván, magasított hévvel ragadám meg kezét: „Az istenért, kisasszony, Kegyed! Bocssásson meg, ha tán egy undorító emléket — — Itt levevé szemérről kendőjét és hangos kacajra fakadt! — Köszoborrá lettem. — Alig tudott a' nevetéstől magához jöni. Az egész társaság körülünk csoportozék, kérdésekkel sürgetvén a' különös eset' fölvilágosítását. Végre keveset csilapodott, 's nevetéssel a' következőt beszélé:

Néhány héttel azon utazásom előtt, ő szerkesztő Bécsből Kassára ment, egy rokonát meglátogatandó. Nem volt vele senki más, mint házuk' egy agg hű szolgája.

Első nap nem mentek tovább az említett barátírói fogadónál. Egy szobát nyíttatott föl magának; a' szolga a' szerkesztő foglalt helyet, pogygyászra ügyelendő. Lefekütt a' kisasszony, 's alig szunnyadt el, hogy jövést menést hallott; fölült, és csend lett. Ez mindig újra így történt, míg végre fölsütött a' hőd, 's tiszta világánál a' legrémítőbb jelenet látszott. Iszonyú nagy poczegerek' egész serge szállt ki egy almáriomból 's ellepte a' szobát, le 's föllepdeltek mintha csizmában voltak volna *).

Az asztalra másztak, 's a' vacsora' maradványait megévén, philosophusilag le 's fölsétál-

*) A' barátírói poczegerek nagyságuk és vitézségük miatt historiai nevezetességgel bírnak.

tak, sokaságban az ágyhoz közeledvén, készültek azt ostromolni. Félelem, borzadás, utálság tölték el az ágy' reszkető tartalmát; elkezdé magát védeni, párna, gyertyatartó, koppantó, erszény 'stb. repültek a' támadó ellen közé 's pilanatnyi fegyver szünetet okoztak. De nem sokára viszont közeledtek; főtült ágyában, 's még a' falon függő képeket is az ostromló poczegerekre hajgálta. A' viadal reg feléig tartott; akkor a' szolga kopogtata; a' szobalány külről fölzára az ajtót 's a' mineurcorps elszaladott. A' kisasszony félájult, elalélt volt; de kimeríthetlen szeszélye ehhez is pajkos kalandott füze. Azon fölíratot írta 's elutazott. Visszatértekor kandságból fölnyíttatá a' szobát 's meglepetve látá virgoncz tettét sikerültnek, 's egy érzékeny aláíratot szavai alatt.

Már nem kissé vágyék tudni, ki lehetett azon érzelő bolond, ki az ábrándos cselnek hódola.

A' dolog fölvilágosodott: én voltam az érzelő bolond!

Olthatlan kacaj támadott a' társaságban; mindenki boszontott 's elméncz észrevételeit ragasztott rám.

* * * kisasszony nevetett, 's mondta: „No, valóban fölleltük egymást ott, hol könnyet nem sírnak!“

„Gonosz!“ viszonzám mérgesen. — Nem maradt az.

M. L.

Literaturai jelentés.

Szebenből vettük az „Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens“ II. és III. füzeteit is. Foglalatjuk: (Folytatva) Dacia a' rómaiak' uralkodása alatt. — Erdély a' barbár népek' zsákmánya- szent István király általi meghódoltatásáig. — Erdély Magyarországnak Árpád' fiágából származott királyai alatt. E' korszak' története' leírása még nincs bévégezve.

Ohajtjuk: hogy a' következő füzetekben critikai dolgozásnak több nyomait láthassuk mint az eddig megjelentekben láthatók.

Szerkesztőség.